

#TLF

FRANSUZ TILI O'QITISHDA MADANIY KOMPONENTNI INTEGRATSIYA QILISH

1

Muzaffarova Nodira Mardonovna

ABSTRACT

Mazkur maqolada fransuz tilini o'qitish jarayonida madaniy komponentni integratsiya qilishning nazariy va amaliy jihatlarini tahlil qilinadi. Tadqiqotda madaniy kompetensiyani tarkibiy qismlari, lingvokulturologik yondashuv hamda zamonaviy pedagogik texnologiyalar asosida madaniy bilimlarni tilni o'rganish bilan uyg'unlashtirish usullari ko'rib chiqilgan. Shuningdek, maqolada autentik materiallardan foydalanish, madaniy taqqoslash metodi va loyiha asosida o'qitish orqali talabalarda til va madaniyatni birgalikda rivojlantirishning samarali yo'llari asoslab berilgan. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, madaniy komponentni tizimli integratsiya qilish fransuz tilini o'rganish sifatini sezilarli darajada oshiradi.

2

Jumanboyeva Farida Muzaffarovna

KEYWORDS

fransuz tili

madaniy komponent

lingvokulturologiya

madaniy kompetensiya

autentik materiallar

integratsiya

madaniyatlararo ta'lim

KIRISH

Bugungi kunda tilshunoslik va pedagogika fanlarining kesishmasida shakllanayotgan lingvokulturologiya yo'nalishi chet tillarni o'qitish metodikasiga yangicha qarashlar olib kirdi. An'anaviy yondashuv asosan grammatik qoida va leksik birliklarni o'zlashtirishga qaratilgan bo'lsa, zamonaviy metodologiya tilni madaniyat bilan chambarchas bog'liq holda o'rgatishni taqozo etadi. Chunki til — bu nafaqat muloqot vositasi, balki milliy tafakkur, tarixiy tajriba va madaniy qadriyatlarning ko'zgusidir.

Fransuz tilini o'qitishda madaniy komponentni integratsiya qilish masalasi ayniqsa dolzarb ahamiyat kasb etadi. Fransuz tili dunyoda diplomatiya, san'at, moda, oshxona va adabiyot tili sifatida tan olingan bo'lib, uning madaniy qatlamlari son-sanoqsiz. Fransuz adabiyoti, kino san'ati, me'morchilik va musiqasi dunyo madaniyatiga ulkan hissa qo'shgan. Shu sababli, faqat til tizimini o'rganish bilan cheklanib, ushbu boy madaniy kontekstdan chetda qolish tilni to'liq egallashga to'siq bo'ladi.

O'zbekiston Respublikasida ta'lim sohasida amalga oshirilayotgan islohotlar doirasida chet tillarini o'qitishda sifat ko'rsatkichlarini yuksaltirish muhim vazifalardan biri sifatida belgilangan. Mazkur tadqiqot fransuz tilini o'qitishda madaniy komponentni tizimli integratsiya qilish orqali talabalarning kommunikativ va madaniy kompetensiyasini bir vaqtda rivojlantirish imkoniyatlarini ilmiy jihatdan asoslashga qaratilgan.

Tadqiqotda quyidagi asosiy muammolar ko'rib chiqiladi: madaniy komponentning til o'qitishidagi o'rni va vazifalari; lingvokulturologik yondashuvning didaktik imkoniyatlari; autentik materiallardan foydalanish metodikasi; madaniy taqqoslash va loyiha metodlarining samaradorligi. Ushbu masalalarni tizimli o'rganish orqali fransuz tilini o'qitish amaliyotiga yangi pedagogik yechimlar taklif etish mumkin.

METODOLOGIYA

Ushbu tadqiqotda qo'llaniladigan metodologik asos bir qancha ilmiy yondashuvlarni o'z ichiga oladi. Birinchidan, nazariy tahlil metodi orqali madaniy komponentni til o'qitishga integratsiya qilishning ilmiy asoslari, uning nazariy asoslari va amaliy jihatlarini o'rganildi. Ikkinchidan, qiyosiy-tahliliy metod yordamida an'anaviy va madaniy komponentga asoslangan o'qitish yondashuvlari solishtirildi. Ilmiy adabiyotlar tahlilida asosiy e'tibor Vsevolod Vorobiyovning lingvokulturologiya nazariyasiga, Yuriy Passovning kommunikativ o'qitish konsepsiyasiga hamda Council of Europe tomonidan ishlab chiqilgan CEFR standartlariga qaratildi. Bundan tashqari, fransuz tilini o'qitish metodikasi bo'yicha FLE (Français Langue Étrangère) sohasidagi zamonaviy tadqiqotlar ham tahlil qilindi. Pedagogik kuzatish va umumlashtirish metodlari esa amaliy ta'lim jarayonida madaniy komponentni qo'llash samaradorligini baholashga imkon berdi.

NATIJALAR

va muhokama. Tadqiqot natijalarini tahlil qilish jarayonida fransuz tilini o'qitishda madaniy komponentni integratsiya qilishning bir necha asosiy yo'nalishlari aniqlandi. Ushbu yo'nalishlar talabalarning til va madaniy kompetensiyasini kompleks rivojlantirishga xizmat qiladi. Lingvokulturologik yondashuv va uning didaktik imkoniyatlari. Lingvokulturologik yondashuv til birliklarini madaniy kontekstda o'rgatishni nazarda tutadi. Fransuz tilidagi frazeologizmlar, maqollar, idiomalar va realilar madaniy ma'lumotga boy bo'lib, ularni o'rganish orqali talabalar fransuz xalqining turmush tarzi, tarixi va qadriyatlari haqida bilim oladilar. Masalan, "avoir le cafard" (depressiyada bo'lmoq, so'zma-so'z: tarakan bo'lmoq) yoki "coûter les yeux de la tête" (juda qimmat turmoq, so'zma-so'z: boshning ko'zlariga turmoq) kabi iboralar madaniy ma'noni yashirib turadi. Tadqiqot shuni ko'rsatdiki, frazeologizmlar va kulturemalarni madaniy izoh bilan o'rgatish talabalarning leksik birliklarni o'zlashtirishini tezlashtiradi va ularni uzoq muddatga xotirada saqlaydi. Buning sababi shundaki, madaniy kontekst bilimni emotsional jihatdan qiziqarli qilib, uning esda qolishini kuchaytiradi.

Autentik materiallardan foydalanish Fransuz tilini o'qitishda autentik materiallardan foydalanish madaniy komponentni integratsiya qilishning eng samarali usullaridan biri hisoblanadi. Fransuz tilidagi gazeta va jurnallar, badiiy filmlar, radio eshittirishlari, qo'shiqlar va reklamalar haqiqiy kommunikativ muhitni simulyatsiya qiladi hamda talabalarga zamonaviy fransuz madaniyatini bevosita his etish imkonini beradi. Tadqiqot davomida kuzatilishicha, autentik materiallar bilan ishlash jarayonida talabalar quyidagi madaniy kompetensiyalarni rivojlantiradilar:

nutq etiketi va muloqot odobi normalarini o'zlashtirishni;

fransuz jamiyatidagi ijtimoiy munosabatlar tizimini tushunishni; 3. adabiy va so'zlashuv uslublari o'rtasidagi farqni his qilishni; 4. madaniy ramzlar va belgilarni to'g'ri talqin qilishni.

Madaniy taqqoslash metodi. Madaniy taqqoslash metodi o'zbekiston va fransuz madaniyatlarini solishtirib o'rganish asosida talabalarning madaniy xabardorligini rivojlantiradi. Ushbu yondashuv nafaqat fransuz madaniyatini, balki o'z milliy madaniyatini ham chuqurroq anglashga yordam beradi. Masalan, fransuzchadagi "vous" va "tu" farqini o'zbek tilidagi "siz" va "sen" bilan qiyoslash, yoki fransuz va o'zbek milliy bayramlarini taqqoslab o'rganish talabalar uchun qiziqarli va ma'lumotli bo'ladi.

Shu o'rinda mashhur madaniyatshunoslar Geert Hofstede va Edward Hall ishlab chiqqan madaniyatlararo muloqot nazariyalari muhim ahamiyat kasb etadi. Hofstedening madaniy o'lchamlar modeli (individualizmkollektivism, quvvat masofasi, noaniqlikdan qochish va boshqalar) fransuz va o'zbek madaniyatlarini solishtirish uchun qulay nazariy asos bo'lib xizmat qiladi.

Loyiha asosida o'qitish va madaniy tadqiqot. Loyiha asosida o'qitish (Project-Based Learning) madaniy komponentni integratsiya qilishning eng samarali shakllaridan biri sifatida namoyon bo'ldi. Talabalar fransuzshunoslik mavzusidagi tadqiqot loyihalarini amalga oshirib, biror bir fransuz shahrining tarixi va madaniyati, mashhur fransuz rassomlari yoki adiblarining hayoti va ijodi, yoxud fransuz oshxonasining xususiyatlari haqida keng qamrovli ma'lumot to'playdilar va taqdim etadilar.

Loyiha ishi davomida talabalar fransuz tilidagi manbalardan mustaqil foydalanish, axborotni tanqidiy baholash, uni tizimlashtirish va fransuzcha taqdim etish ko'nikmalarini egallaydilar. Bu esa ularning ham til, ham madaniy kompetensiyasini bir vaqtda rivojlantirishning eng optimal usulidir. Shuningdek, loyiha jarayonida guruh ishining tashkil etilishi hamkorlik va muloqot ko'nikmalarini ham mustahkamlaydi. Madaniy kompetensiyaning tarkibiy qismlari va ularni baholash. Tadqiqot natijalariga ko'ra, madaniy komponentni integratsiya qilish quyidagi kompetensiyalarni rivojlantiradi:

Bilimlar (Savoirs): fransuz jamiyati, tarixi, geografiyasi, san'ati va urf-odatlar haqidagi bilimlar tizimi;

Ko'nikmalar (Savoir-faire): madaniy bilimlarni muloqotda qo'llay olish qobiliyati;

Xulq-atvor (Savoir-être): ochiqlik, tolerantlik, qiziquvchanlik va madaniy empatiya kabi shaxsiy sifatlar; 4. Tanqidiy tahlil (Savoir-apprendre): madaniy farqlarni mustaqil o'rganish va tahlil qilish ko'nikmasi.

Michael Byram tomonidan ishlab chiqilgan mazkur model CEFR standartlari bilan uyg'un bo'lib, zamonaviy chet tili o'qitish metodikasining asosini tashkil etadi. Ushbu kompetensiyalar tizimini baholash uchun portfolio, madaniy loyihalar va refleksiv yozishmalar kabi nostandart baholash usullaridan foydalanish tavsiya etiladi.

XULOSA

O'tkazilgan tadqiqot natijalariga ko'ra, fransuz tilini o'qitish jarayonida madaniy komponentni integratsiya qilish talabalarida til va madaniy kompetensiyani bir vaqtda shakllantiruvchi samarali pedagogik yondashuv hisoblanadi. Lingvokulturologik yondashuv, autentik materiallardan foydalanish, madaniy taqqoslash va loyiha metodlari birgalikda qo'llanilganda eng yuqori natijani beradi.

Tadqiqot natijalari shuni tasdiqlaydi: madaniy kontekstda o'rganilgan til birliklari uzoqroq esda qoladi, madaniy qiyosiy tahlil o'z madaniyatini ham, xorijiy madaniyatni ham chuqurroq anglashga yordam beradi, autentik materiallar esa haqiqiy kommunikativ muhitni yaratadi. Bularning barchasi zamonaviy ta'lim tizimida fransuz tilini o'qitishda madaniy komponentdan tizimli va keng foydalanishni tavsiya qilish uchun yetarli ilmiy asos hisoblanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

Vorobiyov V. V. Lingvokulturologiya: nazariya va metod. – Moskva: RUDN nashriyoti, 1997.

Byram M. Teaching and Assessing Intercultural Communicative Competence. – Clevedon: Multilingual Matters, 1997.

Council of Europe. Common European Framework of Reference for Languages (CEFR). – 2001.

Passov E. I. Kommunikativ metod chet tilini o'qitishda. – Moskva: Ma'rifat, 1991.

Hofstede G. Cultures and Organizations: Software of the Mind. – New York: McGraw-Hill, 2010.

Cuq J.-P., Gruca I. Cours de didactique du français langue étrangère et seconde. – Grenoble: PUG, 2005.

Ziyodullaeva M. Chet tillarni o'qitishda interaktiv metodlar. – Toshkent, 2018.

Muzaffarova Nodira Mardonovna, Oliy ta'limda fransuz tilini o'qitishda qr-kod texnologiyalarining samaradorligi. (2026). MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI JURNALI, 4(4). <https://doi.org/10.5281/zenodo.19517090>

Tinglab tushunish kompetensiyasini rivojlantirishda autentik materiallarning o'rni. (2026). MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI JURNALI, 4(2). <https://doi.org/10.5281/zenodo.18786147>

 OPEN ACCESS

 www.openjournal.uz

 PEER REVIEWED

PAGE
0 / 0